

Research Paper

Comparison of Family Pathology in Process- Content Model in Families with High and Low Resilience

Fateme Darenjani Shirazi¹, Nadereh Sohrabi Shekafti^{2*}, Mahboubeh Chinaveh³

1- Ph.D. Student in Psychology, Department of Psychology, Arsanjan Branch, Islamic Azad University, Arsanjan, Iran

2- Assistant Professor, Department of Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

3- Assistant Professor, Department of Psychology, Arsanjan Branch, Islamic Azad University, Arsanjan, Iran.

Received: 2020/12/08

Revised: 2021/02/28

Accepted: 2022/01/25

Use your device to scan and read the article online

DOI:

10.30495/jpmm.2022.26769.3269

Keywords:

Family pathology, process and content model, resilience.

Abstract

Introduction: The aim of this study was to compare family pathology in the process and content model in families with high and low resilience.

Method: The method of the present study was descriptive survey type and the statistical population of the study was 6000 parents of Shiraz middle school students in 2019-2020 academic year. The sample size was 361 people who randomly selected by simple random sampling method. To collect data, Family Process and Content scales of Samani (2008) and Family Resilience inventory of Sikbi (2005) were used. Data analyzed by SPSS 23 software.

Results: Findings showed that there is a significant difference between two groups of families with high and low resilience in the subscales of job and education, time to be together, financial resources, physical appearance and social status and physical and mental health. Finally, coping skills, cohesion and mutual respect and religious believes in the family with high resilience are higher than the family with low resilience, but the mean scores of decision-making and problem-solving subscales and communication skills in the family with low resilience are higher than those with High resilience.

Conclusion: It can be concluded that Problem-free (healthy) families functionally work to achieve goals and can adopt themselves better with new situations. In the contrary, Problematic families have low quality in different aspects of their lives include resilience.

Citation: Darenjani Shirazi, F. Sohrabi Shekafti, N. Chinaveh, M. Comparison of Family Pathology in Process-Content Model in Families with High and Low Resilience.

Quarterly Journal of Psychological Methods and Models. 2022; 12 (46): 39-52

DOI:10.30495/jpmm.2022.26769.3269

*Corresponding author: Nadereh Sohrabi Shekafti

Address: Department of Psychology, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran

Tell: 09176307130

Email: Sohrabi_sh2006@yahoo.com

Extended abstract

Introduction

Family is a social and natural system with a complicated emotional structure. Consequentially, the most important function of a family is to prepare a safe psychological atmosphere for the members; in the other words, family has a protective role for its members against hardships and is a safe shelter for its members in difficult situations. However, family might get suffered from pathological factors. So, not only it might become incapable of playing its roles in protection of the members but also harm the members itself. What, eventually will be led to collapse of the family and even the society gets suffered from too. One of the models on this topic is Family Process-Content (FPC) model by Samani (1). In this model, with two Systemic and Conflict approaches, 3 major aspects of a family –include Family Process, Family Content and Family Social context– analyses and can present a psychological profile. Based on FPC model, functionality of a model depends on Family process, Family Contents and social context. Family Process includes all functions a family uses to organize and adopt its members with emotional, cognitive and social events. For example, in the Process, factors like communicational skills, problem solving skills, Flexibility, Parenting, Decision making etc can be studied. Family content includes psychological and physical health of Family members, income, education, number of members, age, sex, race, nationality etc. and social base means believes and standards a family has inside of the society (2).

Family pathology, in the other hand, refers to the factors which threatens psychological wellbeing of a family. By analyzing factors mentioned in process and content, experts can have a better understanding of pathological elements which can affect functions and dysfunctions of a family (3).

Resilience is an important variable in positive psychology. Different scholars presented different definitions for resilience. Sikbi, defines resilience as effective flexibility when countering hardships. In the other words, by resilience a person can have enough adaptation with stress and threats. (4).

Enhancement of resilience leads people to know themselves better and also improves self-management skills. (5).

However, families in recent years, experience devastating changes. Each change can have challenges with it so it is needed to prepare new strategies so that family as a social structure keeps the function. At this point, increase of resilience can be a useful method for families to overcome problems and keep supporting members. As a result, family relations, believes, spirituality, emotions, and organization of family can play an important role for this purpose (6). By these definitions, we must say that resilience in a family reveals its benefits when members face with a problem; with resilience, they can stay cohesive. In the other word, resilience leads to good results despite being in a difficult situation. At this point, more studies are needed to understand role of resilience in wellbeing of family members, educational success and positive adoption with challenges. So, this study tried to answer this question that is there a difference between family pathology in FPC model in families with high and low resilience?

Methods

The method of the study was descriptive and the statistical population, were 6000 parents of middle school students in Shiraz in 2019-2020 academic year. 361 members of the statistical population were randomly assigned into the sample. To collect data, Family process and content scales of Samani and family resilience inventory of Sikbi were used. Data were analyzed using SPSS 23 software.

Findings

The results showed that there is a significant difference between two groups of families with high and low resilience in the subscales of job and education, time to be together, financial resources, physical appearance and social status and physical and mental health. Finally, coping skills, cohesion and mutual respect and religious beliefs in the family with high resilience are higher than the family with low resilience, but the mean scores of decision-making and problem-solving subscales and communication skills in the family with low resilience are higher than those with High resilience.

Discussion

Less problematic behaviours in families can help members to concentrate on goals instead of spending energy on nonsense behaviours. However, a healthy family uses helpful behaviours in order to improve a safe atmosphere for the members and actualization of capabilities of them. With high Family content (like high income, good job, high education, having a good house to live in, mental and physical health etc) family system can successfully educate children and shape a descent relationship between parents and their children. As a result, such a family can effectively act when facing difficult situations.

In the contrary, families with problematic content and process are unable of caring about the needs of the members so that their interactions can be harmful. At this point, teaching resilience might have an important and beneficial role.

Conclusion

The results of this study can be helpful for families and Family Conselling centers to care more about resilience and its beneficial role in enhancement of functions of family. In order

to reduce pathological problems among families, resilience can be thought to families in order to decrease problematic behaviours as possible.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

All subjects answered the questionnaires with complete satisfaction

Funding

No funding.

Authors' contributions

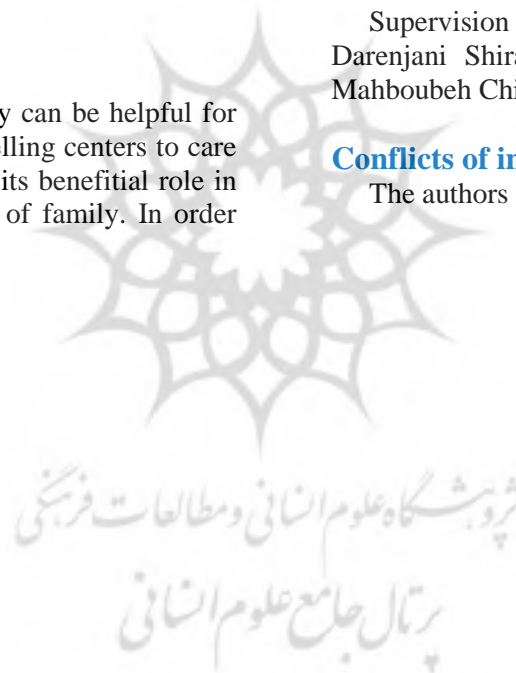
Design and conceptualization: Fatemeh Darenjani Shirazi, Dr Nadereh Sohrabi, Dr Mahboubeh Chinaveh

Methodology and data analysis: Fatemeh Darenjani Shirazi, Dr Nadereh Sohrabi, Dr Mahboubeh Chinaveh

Supervision and final writing: Fatemeh Darenjani Shirazi, Dr Nadereh Sohrabi, Dr Mahboubeh Chinaveh

Conflicts of interest

The authors declared no conflict of interest.

مقاله پژوهشی

مقایسه آسیب‌شناسی خانواده در مدل فرایند و محتوا در خانواده‌های با تاب‌آوری بالا و پایین

فاطمه دارنجانی شیرازی^۱، نادره سهرابی^{۲*}، محبوبه چین آوه^۳

۱- دانشجوی دکتری روان‌شناسی، بخش روان‌شناسی، واحد ارسنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، ارسنجان، ایران.

۲- استادیار بخش روان‌شناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

۳- استادیار بخش روان‌شناسی، واحد ارسنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، ارسنجان، ایران.

چکیده

مقدمه: هدف این پژوهش مقایسه آسیب‌شناسی خانواده در مدل فرایند و محتوا در خانواده‌های با تاب‌آوری بالا و پایین بوده است.

روش: روش پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی و جامعه آماری پژوهش حاضر شامل ۶۰۰۰ هزار نفر از والدین دانش‌آموزان مقطع راهنمایی ساکن در شهر شیراز در سال ۱۳۹۸ بودند. حجم نمونه پژوهش ۳۶۱ نفر بود که به روش در دسترس انتخاب شدند. ابزار پژوهش حاضر مقیاس‌های فرایند و محتوای خانواده سامانی و تاب‌آوری خانواده سیکی بود. داده‌ها با استفاده از روش آماری تحلیل واریانس و کای اسکور و با استفاده از نرم‌افزار SPSS ۲۳ مورد تحلیل قرار گرفتند.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که بین دو گروه خانواده با تاب‌آوری بالا و پایین در زیرمقیاس‌های شغل و تحصیلات، زمان برای با هم بودن، منابع مالی، ظاهر بدنی و منزلت اجتماعی و سلامت جسمی روانی تفاوت معناداری وجود دارد. در نهایت، مهارت مقابله، انسجام و احترام متقابل و باور مذهبی در خانواده با تاب‌آوری بالا بیش‌تر از خانواده با تاب‌آوری پایین می‌باشد ولی نمرات میانگین زیرمقیاس‌های تصمیم‌گیری و حل مسئله و مهارت ارتباطی در خانواده با تاب‌آوری پایین بیش‌تر از خانواده با تاب‌آوری بالا می‌باشد.

نتیجه‌گیری: الگوی خانواده بدون مشکل در کسب هدف‌ها، سودمند است و از کنش‌ها به خوبی در سازگاری با موقعیت‌های جدید استفاده می‌کنند و در جهت سازماندهی استعدادهای خویش خوب عمل می‌کنند و افزون بر این، از محتوای خانوادگی سطح بالایی (مثل درآمد و شغل خوب، تحصیلات عالی، مسکن، سلامتی و غیره) برخوردارند. این گونه خانواده‌ها به عنوان یک سیستم تأثیر خوبی بر تربیت بچه‌هایشان در ایجاد و شکل‌گیری یک رابطه‌ی خوب، مقابله‌ی با موقعیتهای استرس‌زا، حل کردن مسئله، رضایت از زندگی، تصمیم‌گیری و غیره دارند.

برعکس، خانواده مشکل‌دار به لحاظ محتوا و فرایند خانوادگی از کیفیت پایینی برخوردارند. بدین معنا که مهارت‌هایی از قبیل مهارت حل مسئله، تصمیم‌گیری، مقابله، انعطاف‌پذیری و ارتباطی در این گونه خانواده‌ها بسیار ضعیف است و از امکانات مناسبی نیز برای زندگی برخوردار نمی‌باشد. از الگوهای خانوادگی ناسودمند استفاده می‌کنند و تعاملات آن‌ها همراه با تنش و رفتارهای مرضی است.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۹/۱۸

تاریخ داوری: ۱۳۹۹/۱۲/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۰۵

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

DOI:

10.30495/jpmm.2022.26769.3269

واژه‌های کلیدی:

آسیب‌شناسی خانواده، مدل فرایند و محتوا، تاب‌آوری

* نویسنده مسئول: دکتر نادره سهرابی

نشانی: بخش روان‌شناسی، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران

تلفن: ۰۹۱۷۶۳۰۷۱۳۰

پست الکترونیکی: Sohrabi_sh2006@yahoo.com

مقدمه

خانواده یک نظام اجتماعی و طبیعی با ساختار عاطفی پیچیده است که محبت، وفاداری و تداوم عضویت از ویژگی‌های آن است. لذا خانواده، اولین و پایدارترین تأثیرات را بر رشد روانی و حتی اختلالات روانی دارد. مهمترین کارکرد خانواده، ایجاد امنیت و آرامش روحی و روانی برای اعضای خانواده است و لذا می‌توان گفت یک عامل محافظتی در مقابل انواع سختی‌ها و خطرات است و در هر شرایطی حامی و پشتیبان و پناهگاهی امن برای اعضای خود است. اما با این وجود، خانواده نیز مانند سایر نهادهای اجتماعی، از آسیب‌های گوناگون، مصون نیست و ممکن است در طول دوره‌ی حیات خود با مشکلات و سختی‌های مختلفی روبرو شود و زمانی که دچار آسیب شود، نه تنها کارکردهای ذکر شده را نخواهد داشت، بلکه عامل بسیاری از آسیب‌های روحی و روانی و حتی جسمی به افراد و فروپاشی خانواده خواهد بود و در نهایت، جامعه نیز از آسیب‌های زیانبار آن مصون نخواهد بود، چرا که جامعه از خانواده‌ها تشکیل یافته و سرنوشت جامعه با سرنوشت خانواده، گره خورده است. با مطالعه ادبیات پژوهشی در حوزه خانواده در می‌یابیم که مدل‌های گوناگونی در زمینه خانواده ارائه شده است که پایه‌ها و اصول هر یک از این دیدگاه‌ها با یکدیگر متفاوت است و هر یک خانواده را از چشم‌انداز خاصی مورد بررسی قرار داده است. یکی از مدل‌هایی که در زمینه خانواده ارائه شده است مدل بافت‌نگر فرآیند و محتوای خانواده است که توسط Samani ارائه شده است (۱). مدل بافت‌نگر فرآیند و محتوای خانواده، برگرفته از اصول دو نظریه سیستمی و تعارضی است که با نگاهی جامع، به سه بعد فرآیندهای خانواده، محتوای خانواده و بافت اجتماعی خانواده که در کارایی خانواده‌ها تأثیر گذارند توجه می‌کند (۲). در این مدل که مدلی بومی برای خانواده‌های ایرانی است و قابلیت نمایش نیمرخ روان‌شناختی را دارد، کارآمدی یک خانواده را وابسته به سه مجموعه عوامل می‌داند: (۱) فرآیندهای خانواده؛ (۲) محتوای خانواده؛ (۳) بافت اجتماعی خانواده. فرایند خانواده شامل کل عملکردهای افراد خانواده در طول زمان برای سازماندهی رویدادهای عاطفی، شناختی و اجتماعی، از جمله توانایی خانواده برای انطباق با نیازها و شرایط جدید و انواع مهارت‌های ارتباطی، تصمیم‌گیری، مقابله با تنیدگی، حل مسئله، انعطاف‌پذیری، پرورش کودک، برنامه‌ریزی و رهبری است. محتوای خانواده شامل سطح کیفی سلامت جسمانی و روانی خانواده، شغل، درآمد، تحصیلات، تعداد افراد خانواده، حضور و عدم حضور اعضای خانواده، سطح سواد، محل سکونت، سن، جنس، نژاد، ملیت و مواردی از این قبیل است. مهمترین این عناصر عوامل جمعیت‌شناختی، به دو صورت کلی ثابت و

تغییرپذیر است. در نهایت بافت اجتماعی خانواده که بیان‌گر نظام اعتقادی و استانداردهایی است که نهاد خانواده را در یک جامعه در بر گرفته است (۲). از سویی آسیب‌شناسی خانواده، سخن از عواملی است که بهداشت روانی خانواده را تهدید می‌کند. در نیمرخ روان‌شناختی بر روی محور افقی، خرده‌مقیاس‌های فرآیندها شامل مهارت‌های تصمیم‌گیری و حل مسأله، مهارت ارتباطی، مهارت مقابله، انسجام و احترام و باور مذهبی قرار داد و بر روی محور عمودی، خرده‌مقیاس‌های محتوای خانواده شامل شغل و تحصیلات، کیفیت مکان زندگی، تسهیلات آموزشی، منابع مالی، ظاهر بدنی و منزلت اجتماعی، سلامت جسمی- روانی قرار می‌گیرد. این نیمرخ به متخصصان نشان می‌دهد که هر خانواده در کدام فرآیند یا کدام محتوا ضعیف یا قوی هستند و بدین ترتیب می‌توان به اقدامات تجویزی و طرح برنامه‌های درمانی برای آن‌ها پرداخت (۳).

از سویی تاب‌آوری به عنوان یکی از متغیرهای مربوط به روان‌شناسی مثبت‌نگر دارای اهمیت فراوانی است. Sikbi تاب‌آوری را انعطاف‌پذیری مؤثر در برابر حوادث زندگی می‌داند و بیان می‌کند که تاب‌آوری توانایی سازگاری مناسب در زمان در معرض قرار گرفتن در زمینه‌های استرس‌زا و خطرناک یا تهدیدهای مهم است (۴). تاب‌آوری ظرفیت بازگشتن از دشواری پایدار و ادامه دار و توانایی در ترمیم خویش است. این ظرفیت انسان می‌تواند باعث شود تا او پیروزمندانه از رویدادهای ناگوار بگذرد و علیرغم قرار گرفتن در معرض تنش‌های شدید، شایستگی اجتماعی، تحصیلی و شغلی او ارتقا یابد. تاب‌آوری نوعی ویژگی است که از فردی به فردی دیگر متفاوت است و می‌تواند به مرور زمان رشد کند یا کاهش یابد و بر اساس خود اصلاح‌گری فکری و عملی انسان، در روند آزمون و خطای زندگی شکل می‌گیرد. ارتقاء تاب‌آوری منجر به رشد افراد در به دست آوردن تفکر و مهارت‌های خودمدیریتی بهتر و دانش بیش‌تر می‌شود (۵). زندگی خانواده‌ها در چند دهه گذشته تغییر چشمگیری داشته است. هر تغییر و تحولی چالشی را با خود به ارمغان می‌آورد. با توجه به این چالش‌ها لازم است تا خانواده‌ها استراتژی‌هایی برای مقابله با آنها داشته باشند. توانایی خانواده در مقابله با چالش‌ها و غلبه بر مشکلات و قدرت دستیابی به اهداف می‌تواند خلاصه‌ترین تعریف تاب‌آوری خانواده باشد که بصورت عمده در حوزه ارتباطات خانوادگی، باورها و معنویت، پیوندها و هیجان‌ها و سازمان خانواده در مطالعات مورد توجه هستند (۶). از نظر Gianesi & Cusinato، تاب‌آوری خانواده زمانی مفهوم پیدا می‌کند که خانواده و افراد با مصیبتی مواجه شوند و بتوانند الگوهای عملکرد بعد از مواجهه با عوامل استرس‌آمیز را حفظ کنند. به طور کلی مشخصه تاب‌آوری ظهور

والدین با تاب‌آوری روانی کامل در تنها فرزند ارتباط مثبت داشت. مجازات شدید توسط پدر و طرد / انکار توسط مادر از عوامل منفی با نمره تاب‌آوری کلی روان‌شناختی در تنها فرزند بودند. مجازات شدید و عدم پذیرش / انکار توسط پدر و مجازات شدید توسط مادر با نمره تاب‌آوری روان‌شناختی کل در فرزند اول نوزاد رابطه منفی داشت. کودک آزاری با نمره انعطاف‌پذیری روان‌شناختی در تنها کودک ارتباط منفی داشت و با تمرکز بر هدف و کنترل هیجان رابطه منفی داشت (۱۲).
 Morote, Anyan & Hjemdal در پژوهشی با عنوان " توسعه و اعتبارسنجی مقیاس تاب‌آوری مدارس مبتنی بر تئوری برای خانواده‌ها" به این نتیجه رسیدند که یک ساختار چندبعدی از تاب‌آوری مدرسه، به عنوان یک عامل تاب‌آوری جمعی، تعبیه شده در اعضای خانواده و سیستم‌های مرتبط با نوجوانان، قابل توصیف و اندازه‌گیری است (۱۳). مطالعات پیش‌تر باید نقش آن را در ارتقا تاب‌آوری خانواده نوجوانان، بهزیستی ذهنی، نتایج آموزشی و سازگاری مثبت آن‌ها در زمینه‌های چالش برانگیز تعیین کند. بنابراین پژوهش حاضر به دنبال پاسخ به این سوال است که آیا بین آسیب‌شناسی خانواده در مدل فرایند و محتوا در خانواده‌های با تاب‌آوری بالا و پایین تفاوت وجود دارد؟

روش

این پژوهش از نوع مطالعات پیمایشی بود که به مقایسه آسیب‌شناسی خانواده در مدل فرایند و محتوا در خانواده‌های با تاب‌آوری بالا و پایین پرداخت. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل؛ کلیه زوجین (والدین دانش‌آموزان مقطع راهنمایی ساکن در شهر شیراز) در سال ۱۳۹۸، بود. حجم جامعه، مورد بررسی بنا بر استعلام از اداره کل آموزش و پرورش استان فارس حدود ۶۰۰۰ هزار نفر می‌باشد. برای انتخاب نمونه، روش‌های گوناگونی وجود دارد، که در این پژوهش با توجه به وضعیت کنونی (مشکلات و محدودیت‌های کرونایی) در سطح مدارس انتخاب والدین به صورت نمونه‌گیری در دسترس انجام گرفت. در این پژوهش با استفاده از فرمول برآورد حجم نمونه کوکران با حجم جامعه آماری ۶۰۰۰ نفر در سطح اطمینان ۹۵ درصد با احتمال خطای ۵ درصد، حجم نمونه برابر ۳۶۱ نفر محاسبه شد. داده‌ها با استفاده از روش آماری تحلیل وایانس و کای اسکوتر و با استفاده از نرم‌افزار SPSS ۲۳ مورد تحلیل قرار گرفتند. به منظور گردآوری داده‌ها، در این پژوهش از پرسش‌نامه‌های خودگزارشی فرآیند خانواده (SFPS)، خودگزارشی محتوای خانواده (SFCS) و تاب‌آوری خانواده (FRAS) استفاده شد

پیامدهای خوب با وجود شرایط نامناسب است که شایستگی را در شرایط استرس حفظ می‌کند یا بهبود بعد از آسیب را تداوم می‌بخشد (۷) هم‌چنین، Lazarus & Launier در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که تنظیم احساسات و جو عاطفی خانواده منجر به کاهش اختلافات بین‌فردی است و تاب‌آوری می‌شود. هم‌چنین، یافته‌های آنان نشان می‌دهد اثر مطلوب از توانایی افراد را به تنظیم احساسات در افزایش تاب‌آوری در سطوح بالاتر است (۸). برای مثال Tahmasian, Mutabi, Chimeh, Anari and Taherifar در پژوهشی با عنوان " تحلیل وضعیت سلامت خانواده‌های ایرانی: مفهوم خانواده سالم، شناخت ویژگی‌های خانواده‌های سالم ایرانی و عوامل آسیب‌زا از دیدگاه متخصصان" که بر روی ۲۵ نفر از متخصصان صاحب نظر، انجام شد نشان داد که، متخصصان حیطه‌های گوناگون بر روند رو به گذار خانواده ایرانی تاکید دارند؛ به همین دلیل باید گفت خانواده ایرانی، خانواده‌ای است که رو به مدرنیته در حال حرکت است. اما این خانواده، جایگاه محکمی روی طیف سنت و مدرنیته ندارد به گونه‌ای که در برخی روابط، به سنت نزدیک تر و در برخی دیگر به مدرنیته نزدیک تر است (۹). Abdi, Bani, Jamali, Bani Jamali, Ahadi and Kushki در پژوهشی تحت عنوان "بررسی ویژگی‌های روانسنجی مقیاس تاب‌آوری در زنان مبتلا به سرطان پستان" که بر روی ۲۰۲ نفر از مبتلایان به سرطان پستان که در مراکز درمانی شهر تهران، انجام شد نشان داد که، ابزار تاب‌آوری در زنان مبتلا به سرطان پستان می‌تواند نقش موثر و کمک‌کننده‌ای در مسیر زندگی آنان داشته باشد (۱۰). Miller, Brar, Brown, García, Shramko & Svetaz در پژوهشی با عنوان "جدایی خانواده و نتایج بهداشتی: درک خطر و فرصت‌های تاب‌آوری" به این نتیجه رسیدند جدایی والدین از اتفاقات نامطلوب تلقی می‌شود و می‌تواند منجر به عواقب منفی سلامتی در طول عمر شود، بنابراین توجه به مساله تاب‌آوری در بین خانواده‌ها بسیار ضروری است (۱۱). Morgan, Yang, Liu & Cao در پژوهشی با عنوان "مقایسه تاب‌آوری روان‌شناختی و عوامل مرتبط با آن در خانواده‌های دارای فرزندان اول و تنه‌های چینی" به این نتیجه رسیدند که نمره تاب‌آوری روان‌شناختی کل و خرده مقیاس‌های تاب‌آوری مانند کنترل احساسات و میانگین تمرکز هدف نمرات خانواده‌های دارای فرزندان اول به طور قابل توجهی پایین تر از تنها فرزند است. کل نمرات تاب‌آوری روان‌شناختی هر دو مرد و زن در کودکان اول به طور قابل توجهی پایین تر بود، که به ترتیب فقط با کودکان مقایسه می‌شود. گرما و درک عاطفی در هر دو

که در مورد هر یک در زیر به طور جداگانه، اطلاعاتی ارائه شده است.

مقیاس خودگزارشی فرآیند خانواده (SFPS)

مقیاس خودگزارشی فرآیند خانواده^۱ (SFPS) توسط Samani بر پایه‌ی الگوی نظری فرآیند و محتوای خانواده ساخته شده است (۱). این پرسش‌نامه دارای ۴۳ سوال است که در آن آزمودنی باید میزان توافق خود را، با هر یک از گویه‌ها با انتخاب یک مقیاس پنج درجه‌ای انتخاب کند. این پرسش‌نامه به بررسی فرآیند خانواده در ۵ حیطه (تصمیم‌گیری و حل مسئله سوال های ۲۸ تا ۳۷، مهارت مقابله سوال های ۱۶ تا ۲۷، انسجام و احترام متقابل سوال های ۲، ۴، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳، ۱۴ و ۱۵، مهارت ارتباطی سوال های ۱، ۳، ۵، ۶، ۷ و ۸ و باورهای مذهبی سوال های ۳۸ تا ۴۳) می‌پردازد. شیوه نمره‌گذاری مقیاس خودگزارشی فرآیند خانواده (SFPS) به صورت لیکرت ۵ درجه‌ای از ۱ تا ۵ است که برای پاسخ "کاملاً مخالفم" نمره ۱، "مخالفم" نمره ۲، "نه مخالف/نه موافق" نمره ۳، "موافقم" نمره ۴ و "کاملاً موافقم" نمره ۵، در نظر گرفته می‌شود. سوال های ۴۰، ۳۷، ۳۶، ۳۵، ۳۴، ۳۳، ۳۲، ۳۱، ۳۰، ۲۹، ۲۸، ۲۰، ۸، ۵، ۷ و ۱ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شود. دامنه نمرات این پرسش‌نامه بین ۲۱۵ تا ۴۳ است. نمره بالا در هر یک از این حیطه‌ها نشانگر وجود بیش‌تر آن فرایند در میان اعضای خانواده است. به منظور تعیین پایایی مقیاس فرآیند خانواده، سامانی دو روش محاسبه آلفای کرونباخ و روش بازآزمایی را به کار برد. ضریب آلفا به ترتیب برای عامل تصمیم‌گیری و حل مسئله، مهارت مقابله، انسجام و احترام، مهارت ارتباطی و باورهای مذهبی برابر با ۰/۸۶، ۰/۸۸، ۰/۷۶، ۰/۷۹ و ۰/۷۹ گزارش شده است. نتایج بررسی پایایی این عوامل به شیوه بازآزمایی به ترتیب برابر ۰/۸۳، ۰/۷۷، ۰/۷۸، ۰/۷۲ و ۰/۷۹ به دست آمده است. روایی این پرسش‌نامه در پژوهش حاضر با استفاده از ضرایب همبستگی هر سوال با نمره کل محاسبه شد و نشان داد که همه سوالات با نمره کل همبستگی معنی‌داری دارند (۲).

مقیاس خودگزارشی محتوای خانواده (SFCS)

مقیاس خودگزارشی محتوای خانواده^۲ (SFCS) توسط Samani (۱) بر پایه مدل بافت‌نگر فرآیند و محتوای خانواده ساخته شده است. این پرسش‌نامه دارای ۳۸ سوال است که در

آن آزمودنی باید میزان توافق خود را، با هر یک از گویه‌ها با انتخاب یک مقیاس پنج درجه‌ای از "کاملاً مخالفم" تا "کاملاً موافقم" انتخاب کند. این پرسش‌نامه به بررسی محتوای خانواده در ۷ حیطه (شغل و تحصیلات سوال های ۲۸، ۲۰، ۲۱، ۲، ۲۳ و ۲۴، زمان با هم بودن سوال های ۶، ۷، ۸، ۱۰ و ۱۲، منابع مالی سوال های ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵، ظاهر بدنی و منزلت اجتماعی سوال های ۱۳، ۱۶، ۱۸ و ۱۹، سلامت جسمانی و روانی سوال های ۳۴، ۳۵، ۳۶، ۳۷ و ۳۸، فضای زندگی سوال های ۳۱، ۳۲ و ۳۳، ۶ و تسهیلات تحصیلی سوال های ۲۵، ۲۶ و ۲۷) می‌پردازد. شیوه نمره‌گذاری مقیاس خودگزارشی محتوای خانواده (SFCS) به صورت لیکرت ۵ درجه‌ای از ۱ تا ۵ است که برای پاسخ "کاملاً مخالفم" نمره ۱، "مخالفم" نمره ۲، "نه مخالف/نه موافق" نمره ۳، "موافقم" نمره ۴ و "کاملاً موافقم" نمره ۵، در نظر گرفته می‌شود. سوالات ۱ تا ۱۲ و ۱۸ تا ۲۳، ۲۵، ۲۷ و ۲۸، ۳۱ تا ۳۳، ۳۷ و ۳۸ به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌گردد. دامنه نمرات این پرسش‌نامه بین ۴۳ تا ۱۹۰ است. نمره بالا در هر یک از این حیطه‌ها نشانگر کفایت و رضایت بیش‌تر اعضای خانواده در آن حیطه است. به منظور تعیین پایایی مقیاس محتوای خانواده، سامانی دو روش محاسبه آلفای کرونباخ و روش بازآزمایی را به کار برد. روایی این پرسش‌نامه در این پژوهش با استفاده از ضرایب همبستگی هر سوال با نمره کل محاسبه شد و نشان داد که همه سوالات با نمره کل همبستگی معنی‌داری دارند (۲).

پرسش‌نامه تاب‌آوری خانواده (FRAS)

پرسش‌نامه تاب‌آوری خانواده^۳ (FRAS) یک ابزار استاندارد برای اندازه‌گیری تاب‌آوری خانواده است که توسط Sikbi (2005) بر اساس نظریه سیستمی تاب‌آوری خانواده Walsh (2003) ساخته شده است. این پرسش‌نامه دارای ۶۶ سوال است که در آن آزمودنی باید میزان توافق خود را، با هر یک از گویه‌ها با انتخاب یک مقیاس چهار درجه‌ای از "کاملاً مخالفم" تا "کاملاً موافقم" انتخاب کند. این پرسش‌نامه به بررسی میزان تاب‌آوری خانواده در ۶ حوزه می‌پردازد که عبارتند از: ۱- ارتباطات خانوادگی و حل مسئله، ۲- بهره‌مندی از منابع اقتصادی/اجتماعی، ۳- حفظ یک چشم‌انداز مثبت، ۴- پیوند خانوادگی، ۵- معنویت خانواده، ۶- توانایی ایجاد معنا برای سختی و دشواری. همچنین، لازم به ذکر است که یک سوال باز در انتهای پرسش‌نامه طراحی شده تا افراد موارد مورد نظر خود را اضافه کنند. شیوه نمره‌گذاری پرسش‌نامه تاب‌آوری خانواده

1- Self-report Family Process Scale (SFPS)

2- Self-report Family Content Scale (SFCS)

3- Family Resiliency Assessment Scale (FRAS)

میانگین را در نظر گرفته و از دو انحراف معیار بالاتر از میانگین می‌شود تاب‌آوری بالا و از دو انحراف معیار پایین تر از میانگین می‌شود تاب‌آوری پایین). شواهد روانسنجی این مقیاس به وسیله سبکی (۴) مورد تأیید قرار گرفته است. روایی این پرسش‌نامه در این پژوهش با استفاده از ضرایب همبستگی هر سوال با نمره کل محاسبه شد و نشان داد که همه سوالات با نمره کل همبستگی معنی‌داری دارند.

(FRAS) به صورت لیکرت ۴ درجه‌ای از ۱ تا ۴ است که برای پاسخ "کاملاً مخالفم" نمره ۱، "مخالفم" نمره ۲، "موافقم" نمره ۳ و "کاملاً موافقم" نمره ۴، در نظر گرفته می‌شود. بنابراین، دامنه نمرات این پرسش‌نامه بین ۶۶ تا ۲۰۴ است. هر چه نمره فرد در این مقیاس بیش‌تر باشد به منزله‌ی آن است که خانواده دارای سطح بالایی از تاب‌آوری است و نمره پایین به معنای این است که خانواده از سطح پایین تاب‌آوری برخوردار است. (برای مشخص کردن تاب‌آوری بالا و تاب‌آوری پایین

یافته‌های پژوهش

جدول ۱ - نتایج آزمون‌های چندمتغیره جهت بررسی فرضیه

آزمون	مقدار	آماره F	درجه آزادی خطا	سطح معناداری
اثر پیلائی	۰/۱۵۰	۶۳/۱۸	۷۱۷	۰/۰۰۱
لامبدای ویکلز	۰/۸۵۰	۶۳/۱۸	۷۱۷	۰/۰۰۱
اثر هتلینگ	۰/۱۷۶	۶۳/۱۸	۷۱۷	۰/۰۰۱
بزرگ‌ترین ریشه روی	۰/۱۷۶	۶۳/۱۸	۷۱۷	۰/۰۰۱

خانواده با تاب‌آوری بالا و پایین حداقل در یکی از مقیاس‌های فرآیند یا محتوا تفاوت معناداری وجود دارد. جدول ۲ نشانگر نتایج آزمون مانوا جهت بررسی تفاوت بین خانواده‌های با تاب‌آوری بالا و پایین در مقیاس فرآیند و محتوا می‌باشد.

توجه به نتایج جدول ۱ مشاهده می‌شود که مقدار F در چهار آزمون اثر پیلائی، لامبدای ویکلز، اثر هتلینگ و بزرگترین ریشه روی در سطح ۰/۰۰۱ معنادار می‌باشد. بنابراین اثر متغیر گروه بر متغیر وابسته (فرآیند و محتوا) مبنی بر وجود تفاوت معنادار، مثبت می‌باشد، بنابراین می‌توان گفت بین دو گروه

جدول ۲ - نتایج آزمون تحلیل واریانس جهت بررسی فرضیه

شاخص	متغیر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	آماره F	سطح معناداری
گروه	محتوا	۱۲۳۴۷/۸۷	۱	۴۳/۵۶	۰/۰۰۱
	فرآیند	۸۱۸۲/۰۳	۱	۶۸/۳۳	۰/۰۰۱
خطا	محتوا	۲۰۱۸۷۹/۳۴	۷۱۸	-----	-----
	فرآیند	۸۵۹۶۸/۷۹	۷۱۸	-----	-----
کل	محتوا	۱۱۳۹۹۴۳۷/۹۸	۷۲۰	-----	-----
	فرآیند	۱۳۹۸۷۹۷۷/۰۱	۷۲۰	-----	-----

خانواده با تاب‌آوری بالا معنادار می‌باشد. جدول ۳ و ۴ نشانگر نتایج آزمون مانوا جهت بررسی تفاوت بین دو گروه خانواده با تاب‌آوری بالا و پایین در زیرمقیاس‌های محتوا می‌باشد. جدول ۳ نشانگر نتایج آزمون‌های چندمتغیره جهت بررسی تفاوت بین خانواده‌های با تاب‌آوری بالا و پایین در زیر مقیاس‌های محتوا می‌باشد.

با توجه به نتایج آزمون تحلیل واریانس در جدول ۲ و سطح معناداری که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، می‌توان گفت که بین نمرات دو گروه خانواده با تاب‌آوری بالا و پایین در مقیاس‌های فرآیند و محتوا تفاوت معناداری وجود دارد. با توجه به مقادیر میانگین در جدول ۴-۲ مشاهده می‌شود که مقدار میانگین مقیاس فرآیند و محتوا در خانواده با تاب‌آوری بالا بیش‌تر خانواده با تاب‌آوری پایین می‌باشد، بنابراین، این تفاوت به نفع

جدول ۳ - نتایج آزمون‌های چند متغیره جهت بررسی فرضیه

آزمون	مقدار	آماره F	درجه آزادی خطا	سطح معناداری
اثر پیلائی	۰/۱۵۴	۱۸/۴۸	۷۱۲	۰/۰۰۱
لامبدای ویکلز	۰/۸۴۶	۱۸/۴۸	۷۱۲	۰/۰۰۱
اثر هتلینگ	۰/۱۸۲	۱۸/۴۸	۷۱۲	۰/۰۰۱
بزرگ‌ترین ریشه روی	۰/۱۸۲	۱۸/۴۸	۷۱۲	۰/۰۰۱

خانواده‌های با تاب‌آوری بالا و پایین حداقل در یکی از زیر مقیاس‌ها تفاوت معناداری وجود دارد. جدول ۴ نشانگر نتایج آزمون مآنوا جهت بررسی تفاوت بین خانواده‌های با تاب‌آوری بالا و پایین در زیر مقیاس‌های محتوا می‌باشد.

با توجه به نتایج جدول ۳ مشاهده می‌شود که مقدار F در چهار آزمون اثر پیلائی، لامبدای ویکلز، اثر هتلینگ و بزرگ‌ترین ریشه روی در سطح ۰/۰۰۱ معنادار می‌باشد. بنابراین اثر متغیر گروه بر متغیر وابسته (زیر مقیاس‌های محتوا) مبنی بر وجود تفاوت معنادار، مثبت می‌باشد، پس نتیجه می‌گیریم که بین

جدول ۴ - نتایج آزمون تحلیل واریانس جهت بررسی تفاوت بین خانواده‌های با تاب‌آوری بالا و پایین در زیرمقیاس‌های محتوا

شاخص	متغیر	مجموع مجذورات	درجه آزادی	آماره F	سطح معناداری
گروه	شغل و تحصیلات	۶۹۸/۹۲	۱	۳۸/۴۸	۰/۰۰۱
	زمان برای باهم بودن	۲۹۹/۴۶	۱	۱۰/۳۹	۰/۰۰۱
	منابع مالی	۱۵۱/۵۴	۱	۹/۱۸	۰/۰۰۳
	ظاهر بدنی و منزلت اجتماعی	۱۴۹/۹۲	۱	۳۷/۷۶	۰/۰۰۱
	سلامت جسمی و روانی	۷۸۰/۰۱	۱	۴۷/۸۹	۰/۰۰۱
	فضای زندگی	۱۶/۳۱	۱	۱/۴۹	۰/۲۲۲
	تسهیلات زندگی	۰/۵۵۱	۱	۰/۱۲۵	۰/۷۲۴
خطا	شغل و تحصیلات	۲۸۱۹۵۲/۴۴	۷۱۸	-----	-----
	زمان برای باهم بودن	۲۶۳۴۵۱/۵۴	۷۱۸	-----	-----
	منابع مالی	۱۴۲۱۴۴/۱۵	۷۱۸	-----	-----
	ظاهر بدنی و منزلت اجتماعی	۳۲۵۷۳۰/۲۸	۷۱۸	-----	-----
	سلامت جسمی و روانی	۲۶۳۸۸۵/۳۶	۷۱۸	-----	-----
	فضای زندگی	۷۰۳۲۸/۰۰	۷۱۸	-----	-----
	تسهیلات زندگی	۷۴۸۰۳/۵۹	۷۱۸	-----	-----
کل	شغل و تحصیلات	۱۳۷۳۷/۳۵	۷۲۰	-----	-----
	زمان برای باهم بودن	۲۰۹۹۲/۴۷	۷۲۰	-----	-----
	منابع مالی	۱۱۹۹۶/۰۳	۷۲۰	-----	-----
	ظاهر بدنی و منزلت اجتماعی	۳۰۰۰/۳۲	۷۲۰	-----	-----
	سلامت جسمی و روانی	۱۲۴۷۴/۴۵	۷۲۰	-----	-----
	فضای زندگی	۷۸۶۹/۰۶	۷۲۰	-----	-----
	تسهیلات زندگی	۳۱۷۰/۴۰	۷۲۰	-----	-----

برای با هم بودن، منابع مالی، ظاهر بدنی و منزلت اجتماعی و سلامت جسمی روانی کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد، می‌توان گفت بین

با توجه به نتایج آزمون تحلیل واریانس در جدول ۴ و سطح معناداری که برای زیرمقیاس‌های شغل و تحصیلات، زمان

منزلت اجتماعی و سلامت جسمی روانی در خانواده با تاب‌آوری بالا بیش‌تر از خانواده با تاب‌آوری پایین می‌باشد، بنابراین این تفاوت به نفع خانواده با تاب‌آوری بالا می‌باشد. جدول ۵ و ۶ نشانگر نتایج آزمون مانوا جهت بررسی تفاوت بین دو گروه خانواده با تاب‌آوری بالا و پایین در زیر مقیاس‌های فرآیند می‌باشد.

دو گروه خانواده با تاب‌آوری بالا و پایین در زیر مقیاس‌های شغل و تحصیلات، زمان برای با هم بودن، منابع مالی، ظاهر بدنی و منزلت اجتماعی و سلامت جسمی روانی تفاوت معناداری وجود دارد. با توجه به مقادیر میانگین در جدول ۴ مشاهده می‌شود مقادیر میانگین زیرمقیاس‌های شغل و تحصیلات، زمان برای با هم بودن، منابع مالی، ظاهر بدنی و

جدول ۵ - نتایج آزمون‌های چند متغیره جهت بررسی فرضیه

آزمون	مقدار	آماره F	درجه آزادی خطا	سطح معناداری
اثر پیلائی	۰/۳۸۳	۸۸/۴۷	۷۱۴	۰/۰۰۱
لامبدای ویکلز	۰/۶۱۷	۸۸/۴۷	۷۱۴	۰/۰۰۱
اثر هتلینگ	۰/۶۲۰	۸۸/۴۷	۷۱۴	۰/۰۰۱
بزرگترین ریشه روی	۰/۶۲۰	۸۸/۴۷	۷۱۴	۰/۰۰۱

خانواده با تاب‌آوری بالا و پایین حداقل در یکی از زیرمقیاس‌های فرآیند تفاوت معناداری وجود دارد. جدول ۶ نشانگر نتایج آزمون مانوا جهت بررسی تفاوت معنادار بین دو گروه خانواده با تاب‌آوری بالا و پایین در زیر مقیاس‌های فرآیند می‌باشد.

توجه به نتایج جدول ۵ مشاهده می‌شود که مقدار F در چهار آزمون اثر پیلائی، لامبدای ویکلز، اثر هتلینگ و بزرگترین ریشه روی در سطح ۰/۰۰۱ معنادار می‌باشد. بنابراین اثر متغیر گروه بر متغیر وابسته (زیر مقیاس‌های فرآیند) مبنی بر وجود تفاوت معنادار، مثبت می‌باشد، پس نتیجه می‌گیریم که بین

جدول ۶ - نتایج آزمون تحلیل واریانس جهت بررسی تفاوت بین خانواده‌های با تاب‌آوری بالا و پایین در زیر مقیاس‌های فرآیند

شاخص	متغیر	مجموع مجزورات	درجه آزادی	آماره F	سطح معناداری
گروه	تصمیم‌گیری و حل مسئله	۱۲۶۶۵/۶۴	۱	۲۰۴/۶۶	۰/۰۰۱
	مهارت مقابله	۱۰۹۶۸/۱۸	۱	۲۶۴/۳۱	۰/۰۰۱
	انسجام و احترام متقابل	۷۸۰۷/۵۲	۱	۲۷۲/۶۸	۰/۰۰۱
	مهارت ارتباطی	۴۵۸/۵۷	۱	۸۱/۱۶	۰/۰۰۱
	باور مذهبی	۹۸۱/۰۳	۱	۶۸/۷۵	۰/۰۰۱
خطا	تصمیم‌گیری و حل مسئله	۴۴۴۳۳/۴۹	۷۱۸	-----	-----
	مهارت مقابله	۲۹۷۹۴/۴۴	۷۱۸	-----	-----
	انسجام و احترام متقابل	۲۰۵۵۷/۵۰	۷۱۸	-----	-----
	مهارت ارتباطی	۴۰۵۶/۶۹	۷۱۸	-----	-----
	باور مذهبی	۱۰۲۴۵/۳۷	۷۱۸	-----	-----
کل	تصمیم‌گیری و حل مسئله	۴۸۰۷۹۴/۴۲	۷۲۰	-----	-----
	مهارت مقابله	۱۴۲۳۶۳۰/۰۷	۷۲۰	-----	-----
	انسجام و احترام متقابل	۸۹۶۳۶۴/۴۵	۷۲۰	-----	-----
	مهارت ارتباطی	۲۲۳۱۰۱/۴۴	۷۲۰	-----	-----
	باور مذهبی	۲۶۲۶۰۱/۰۸	۷۲۰	-----	-----

که کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد می‌توان گفت که بین نمرات دو گروه خانواده با تاب‌آوری بالا و پایین در زیر مقیاس‌های تصمیم‌گیری و حل مسئله، مهارت مقابله، انسجام و احترام متقابل،

با توجه به نتایج آزمون تحلیل واریانس در جدول ۶ و سطح معناداری که برای زیر مقیاس‌های تصمیم‌گیری و حل مسئله، مهارت مقابله، انسجام و احترام متقابل، مهارت ارتباطی و باور مذهبی

با Morote, Anyan & Hjemdal) و Liu & Cao

این پژوهش همسواست (۹، ۱۰، ۱۱، ۱۳، ۱۴).

در تبیین احتمالی این فرضیه باید گفت که الگوی خانواده بدون مشکل در کسب هدف‌ها، سودمند است و از کنشها به خوبی در سازگاری با موقعیت‌های جدید استفاده می‌کنند و در جهت سازماندهی استعدادها، خویشتن‌خوب عمل می‌کنند و علاوه بر این، از محتوای خانوادگی سطح بالایی (مثل درآمد و شغل خوب، تحصیلات عالی، مسکن، سلامتی و غیره) برخوردارند. این گونه خانواده‌ها به عنوان یک سیستم تأثیر خوبی بر تربیت بچه‌هایشان در ایجاد و شکل‌گیری یک رابطه‌ی خوب، مقابله کردن با موقعیت‌های استرس‌زا، حل کردن مسئله، رضایت از زندگی، تصمیم‌گیری و غیره دارند. والدین در خانواده‌های سالم در مواجهه با اشتباه‌های فرزندان خود از راهکارهایی مثل گفت و گوی پرخاش‌گرانه استفاده نمی‌کنند، و روش‌های مناسب را در برخورد با مشکلات تربیتی فرزندان به کار می‌گیرند. در واقع نوع انتخاب روش برخورد با فرزندان به شدت وابسته به مهارت‌های بین فردی در میان فرزندان و والدین می‌باشد. خانواده‌هایی که دارای فرایند خانوادگی مناسبی هستند از فرصت به کارگیری راهبردهای منطقی‌تر برخوردارند. فرزندان خود برخوردارند (۳). خانواده‌هایی که به لحاظ فرایند و محتوا از وضعیت مناسبی برخوردارند با ایجاد محیطی سالم و امن و دور کردن فرزندان از استرسها و فشارهای روانی در شکل‌گیری مناسب تاب‌آوری در اعضای خانواده مؤثرند. هنگامی که مهارت‌های ارتباطی در میان اعضای خانواده در سطح مناسبی باشد، توانایی مقابله با مشکلات در آنان افزایش می‌یابد. این مهارت‌ها به خانواده کمک می‌کند تا افراد خانواده احساس و افکار خود را به راحتی بیان نمایند و به درکی متقابل در خصوص رفتار یکدیگر دست یابند و این درک متقابل باعث افزایش تاب‌آوری خانواده می‌شود (۱۵). برعکس، خانواده مشکل‌دار به لحاظ محتوا و فرایند خانوادگی از کیفیت پایینی برخوردارند. بدین معنا که مهارت‌هایی از قبیل مهارت حل مسئله، تصمیم‌گیری، مقابله، انعطاف‌پذیری و ارتباطی در این گونه خانواده‌ها بسیار ضعیف است و از امکانات مناسبی نیز برای زندگی برخوردار نمی‌باشد. از الگوهای خانوادگی ناسودمند استفاده می‌کنند و تعاملات آن‌ها همراه با تنش و رفتارهای مرضی است. بروز تعارض‌های مخرب، به وحدت و یگانگی خانواده لطمه وارد کرده، موجب بروز نفاق و پرخاشگری و ستیزه‌جویی و سرانجام اضمحلال و زوال آن می‌شود. بروز تعارض‌های مکرر و جدال بین والدین، موجب آشفتگی و گسیختگی خانواده می‌شود و تأثیر منفی بر کیفیت و چگونگی رفتار با فرزندان دارد. عوامل فرایندی خانواده به عنوان مهارت‌ها، شرایط و تعاملات زندگی،

مهارت ارتباطی و باور مذهبی تفاوت معناداری وجود دارد. همچنین، با توجه به مقادیر میانگین مشاهده می‌شود که نمرات میانگین زیرمقیاس‌های مهارت مقابله، انسجام و احترام متقابل، و باور مذهبی در خانواده با تاب‌آوری بالا بیش‌تر از خانواده با تاب‌آوری پایین می‌باشد، بنابراین این تفاوت به نفع خانواده با تاب‌آوری بالا می‌باشد. هم‌چنین، نمرات میانگین زیرمقیاس‌های تصمیم‌گیری و حل مسئله و مهارت ارتباطی در خانواده با تاب‌آوری پایین بیش‌تر از خانواده با تاب‌آوری بالا می‌باشد و می‌توان گفت در زیرمقیاس‌های تصمیم‌گیری و حل مسئله و مهارت ارتباطی تفاوت بین دو گروه به نفع خانواده با تاب‌آوری پایین می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

به منظور پاسخگویی به فرضیه پژوهش از تحلیل واریانس استفاده شد که نتایج نشان داد که بین دو گروه خانواده با تاب‌آوری بالا و پایین در زیرمقیاس‌های شغل و تحصیلات، زمان برای با هم بودن، منابع مالی، ظاهر بدنی و منزلت اجتماعی و سلامت جسمی روانی تفاوت معناداری وجود دارد. بنابراین، مقادیر میانگین زیرمقیاس‌های شغل و تحصیلات، زمان برای با هم بودن، منابع مالی، ظاهر بدنی و منزلت اجتماعی و سلامت جسمی روانی در خانواده با تاب‌آوری بالا بیش‌تر از خانواده با تاب‌آوری پایین می‌باشد، بنابراین این تفاوت به نفع خانواده با تاب‌آوری بالا می‌باشد. هم‌چنین، بین نمرات دو گروه خانواده با تاب‌آوری بالا و پایین در زیرمقیاس‌های تصمیم‌گیری و حل مسئله، مهارت مقابله، انسجام و احترام متقابل، مهارت ارتباطی و باور مذهبی تفاوت معناداری وجود دارد. بنابراین، نمرات میانگین زیرمقیاس‌های مهارت مقابله، انسجام و احترام متقابل، و باور مذهبی در خانواده با تاب‌آوری بالا بیش‌تر از خانواده با تاب‌آوری پایین می‌باشد. هم‌چنین، نمرات میانگین زیرمقیاس‌های تصمیم‌گیری و حل مسئله و مهارت ارتباطی در خانواده با تاب‌آوری پایین بیش‌تر از خانواده با تاب‌آوری بالا می‌باشد و می‌توان گفت در زیرمقیاس‌های تصمیم‌گیری و حل مسئله و مهارت ارتباطی تفاوت بین دو گروه به نفع خانواده با تاب‌آوری پایین می‌باشد.

نتایج پژوهش Tahmasian, Mutabi, Chimeh, Abdi, Bani Jamali, Anari and Taherifar Nam, Bani Jamali, Ahadi and Kushki Miller-Graff, Kim, DeVlyder & Song Morgan, Yang, Scheid, Guzmán & Grein

آن مصون نخواهد بود، چرا که جامعه از خانواده‌ها تشکیل یافته و سرنوشت جامعه با سرنوشت خانواده، گره خورده است (۱۶). این پژوهش ممکن است انگیزه‌ای برای مراکز مشاوره و خانواده‌ها باشد تا تاب‌آوری را در قالب برنامه‌های مکمل در کنار سایر موارد برای خانواده‌ها در نظر بگیرند و تأثیرات بسیار مثبت آن را در بهبود تاب‌آوری مشاهده نمایند. همچنین، جهت کاهش آسیب‌های خانواده بسته‌های آموزشی مناسب جهت ارتقای تاب‌آوری تهیه شود و چالش‌های خاص هر خانواده هماهنگ و مناسب با آن مرتفع گردد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در مطالعه حاضر همه آزمودنی‌ها با رضایت کامل پرسش‌نامه‌ها را تکمیل نمودند.

حامی مالی

هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تأمین شد.

مشارکت نویسندگان

طراحی و ایده پردازی: فاطمه دارنجانی شیرازی، دکتر نادره سهرابی، دکتر محبوبه چین آوه
روش‌شناسی و تحلیل داده‌ها: فاطمه دارنجانی شیرازی، دکتر نادره سهرابی، دکتر محبوبه چین آوه.
نظارت و نگارش نهایی: فاطمه دارنجانی شیرازی، دکتر نادره سهرابی، دکتر محبوبه چین آوه

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

خانواده را در طی سازگاری به جلو حرکت می‌دهد که موجب ارتباط مناسب، سطوح بالای شادکامی، یکپارچگی و سطح بالای رضایت از روابط خانواده است و موجب برون‌سازی زن و شوهر با یکدیگر در هر مقطعی از زمان می‌شوند. انسجام و پیوند عاطفی، شیوه‌ی تصمیم‌گیری، علایق و واکنش‌ها در اصل به تعادل اعضای خانواده منجر می‌شود. خانواده‌های سالم به دلیل سطح بالای فرایندها از قبیل مهارت تصمیم‌گیری و حل مسئله، مهارت مقابله و ارتباط، باورهای مذهبی و همچنین، محتوای غنی خانوادگی که شامل شغل مناسب، منابع مالی بیشتر و امکانات مناسب و غیره می‌باشد، در نتیجه معمولاً اعضای خانواده در چنین خانواده‌هایی احساس تاب‌آوری می‌کنند و باور دارند در انجام وظایف موفق هستند و از توانایی لازم برخوردار می‌باشند. آسیب‌شناسی خانواده، سخن از عواملی است که بهداشت روانی خانواده را تهدید می‌کند. در بیان اهمیت آسیب‌شناسی خانواده باید متذکر شد که ریشه اکثر ناهنجاری‌های رفتاری، عاطفی، اجتماعی و اخلاقی افراد یک جامعه، از خانواده بحرانی سرچشمه می‌گیرد. از این رو هدف از آسیب‌شناسی خانواده، از سویی شناخت علل و عواملی است که موجب عدم موفقیت خانواده و شکل‌گیری مشکلات خانواده می‌شوند و از دیگر سو ارائه روش‌های پیشگیری مورد نظر است. همچنین، خانواده از یک ساختار نظام‌دار قدرت برخوردار است. صورت‌های پیچیده‌ای از پیام‌رسانی‌های آشکار و نهان را به وجود می‌آورد و روش‌های مذاکره و مسئله‌گشایی مفصلی در اختیار دارد که به آن اجازه می‌دهد تا تکالیف گوناگونی را با موفقیت به انجام برساند. اما با این وجود، خانواده نیز مانند سایر نهادهای اجتماعی، از آسیب‌های گوناگون، مصون نیست و ممکن است در طول دوره حیات خود با مشکلات و سختی‌های مختلفی روبه‌رو شود (۴). و زمانی که دچار آسیب شود، نه تنها کارکردهای ذکر شده را نخواهد داشت، بلکه عامل بسیاری از آسیب‌های روحی و روانی و حتی جسمی به افراد و فروپاشی خانواده خواهد بود و در نهایت، جامعه نیز از آسیب‌های زیانبار

References

1- Samani, S. (2005). Family process and content model. In international society for theoretical psychology conference. Jun (pp. 20-24).
2- Samania, S. (2011). Family process and content model: A contextual model for family studies. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. Jan 1; 30:2285-92.
3- Siamak S. (2010). Family types in the family process and content model.

Procedia-Social and Behavioral Sciences. Jan 1; 5: 727-32.

4- Farideh Sadat, H. & Hossein Chari, M. (2013). Examining the evidence related to the validity and reliability of the family resilience scale. *Family Counseling and Psychotherapy Quarterly*, Volume 3, Number 2, pp. 208-181.

5- Alessandri, G., Eisenberg, N., Vecchione, M., Caprara, G.V., Milioni, M. (2016). Ego-resiliency development from

- late adolescence to emerging adulthood: A ten-year longitudinal study. *Journal of adolescence*. Jul 1; 50:91-102.
- 6- Happer, K., Brown, E.J., Sharma-Patel, K. (2017). Children's resilience and trauma-specific cognitive behavioral therapy: Comparing resilience as an outcome, a trait, and a process. *Child abuse & neglect*. Nov 1; 73:30-41.
- 7- Gianesi, G., Cusinato, M., & Colesso, N. (2010). Pathway to resilience II: The social ecology of resilience. Dalhousie university, Halifax, Nova scotia, Canada.
- 8- Lazarus, R.S., & Launier, S. (1978). Stress related transaction between person and environment. In: Dervin LA, Lewis M. *Perspectives in international psychology*. New York: Plenum;
- 9- Tahmassian, K., Mootabi, F., Chimeh, N., Anari, A., Anari, R., & Taheri Far, Z. (2017). SITUATION ANALYSIS OF IRANAIN FAMILIES: CONCEPT OF HEALTHY FAMILY, RECOGNIZING FEATURES OF IRANAIN HEALTHY FAMILY AND TRAUMATIC FACTORS FROM THE EXPERT'S VIEW. *Nurs Midwifery J.*; 15 (8) :630-641
- 10- Abdi, F., Bani Jamali, Sh., S., Ahadi, H., & Kushki, Sh. (2019). Evaluation of psychometric properties of resilience scale in women with breast cancer. *Quarterly Journal of Mental Health Research*. 13 (2): 81-99.
- 11- Miller-Graff, L.E., Scheid, C.R., Guzmán, D.B., & Grein, K. (2020). Caregiver and family factors promoting child resilience in at-risk families living in Lima, Peru. *Child Abuse & Neglect*. Oct 1; 108:104639.
- 12- Morgan, T., Yang, S., Liu, B., & Cao, Y. (2020). A comparison of psychological resilience and related factors in Chinese firstborn and only children. *Asian journal of psychiatry*. Oct 1;53: 102360.
- 13- Morote, R., Anyan, F., Las Hayas, C., Gabrielli, S., Zwiefka, A., Gudmundsdottir, D.G., Ledertoug, M.M., Olafsdottir, A.S., Izco-Basurko, I., Fullaondo, A., & Mazur, I. (2020). Development and validation of the theory-driven School Resilience Scale for Adults: Preliminary results. *Children and Youth Services Review*. Dec 1; 119:105589.
- 14- Nam, B., Kim, J.Y., DeVlyder, J.E., & Song, A. (2016). Family functioning, resilience, and depression among North Korean refugees. *Psychiatry research*. Nov 30; 245:451-7.
- 15- Homan, M.S. (2017). Rules of the game: Lessons from the field of community change. Routledge; Sep 14.
- 16- Rajabiun, M. (2016). The relationship between intimacy, satisfaction and family resilience with attitudes toward marital infidelity in married men and women aged 20 to 40 in Hassanabad Yasukand Master Thesis, General Psychology, Malayer University.

